

כיבוד אב ואם ועלייה לארץ

מים ראשונים: דף זה מרכז פסיפס מדרשים שהזכרנו כבר בדברינו [לך לך מארצך](#) וכן [תרח סבנו](#) בפרשה זו ושוב בדברינו [בית נחור](#) בפרשת וירא, במטרה להתמקד בנושא מצוות כיבוד אב ואם ששורשים חזקים לה בתורה ובתרבות העמים, מול הצייווי לאברהם "לך לך מארצך וממולדתך ומבית אביך!"

ויקח תרח את אברהם בנו ואת לוט בן הרן בן בנו ואת שרי פלתו אשת אברהם בנו ויצאו אתם מאור פשדים ללכת ארצה כנען ויבאו עד חרן וישבו שם: ויהיו ימי תרח חמש שנים ומאתים שנה וימת תרח בחרן: (בראשית יא לא-לב).¹ ויאמר ה' אל אברהם לך לך מארצך וממולדתך ומבית אביך אל הארץ אשר אראך: (בראשית יב א).²

בראשית רבה פרשה לט סימן ט – שני "לך לך"

אמר רבי לוי בן חיתא: שתי פעמים כתיב "לך לך" ואין אנו יודעים אי זו חביבה, אם השנייה אם הראשונה. ממה דכתיב: "אל ארץ המוריה", הוי השנייה חביבה מן הראשונה.³ אמר רבי יוחנן: "לך לך מארצך" - מאיפרכיה שלך,⁴ "וממולדתך" - זו שכונתך, "ומבית אביך" - זה בית אביך.⁵

רש"י בראשית יא לב פרשת נח – הסתרת אי קיום כיבוד אב

"וימת תרח בחרן" - לאחר שיצא אברהם מחרן ובא לארץ כנען והיה שם יותר מששים שנה, שהרי כתוב (יב ד) ואברהם בן חמש שנים ושבעים שנה בצאתו מחרן, (פסוק כו) ותרח בן שבעים שנה היה כשנולד אברהם, הרי מאה ארבעים וחמש לתרח כשיצא אברהם מחרן, עדיין נשארו משנותיו הרבה. ולמה הקדים הכתוב מיתתו של תרח ליציאתו של אברהם? שלא יהא הדבר מפורסם לכל ויאמרו לא קיים אברהם את כבוד אביו שהניחו זקן והלך לו.⁶

בראשית רבה לט ז פרשת לך לך – חשש גם מחילול שם שמים

"ויאמר ה' אל אברהם לך לך". מה כתוב למעלה מן הענין? - "וימת תרח בחרן". א"ר יצחק: אם לענין החשבון ועד עכשיו, מתבקש לו עוד ששים וחמש שנים.⁷ אלא בתחילה אתה דורש: הרשעים קרוים מתים בחייהן.⁸ לפי

¹ כך מסתיימת פרשת נח (ופרק יא), אך אנו צרפנו מיד בהמשך את הפסוק הפותח את פרשת לך לך (ופרק יב) ויצרנו רצף ברור. שים אגב לב שההפרדה ביניהם היא באות "ס", הינו פרשה סגורה של רווח מספר תווים והמשך באותה שורה (שיטה), שהיא הפרדה קלה יותר בהשוואה עם האות "פ" שהיא הפרדה חזקה יותר, היינו פרשה פתוחה שמתחילה בשורה חדשה. כך או כך, בקריאת התורה אנחנו עושים כאן הפרדה ברורה בין פרשות נח ולך לך וגם מי [שחילק את התנ"ך לפרקים](#) - חלוקה שאיננה יהודית - הסכים עם הפרדה זו.

² קריאת פסוקים אלה ברצף נותנת תמונה רחבה יותר, ואולי שונה מגירסא דינקותא שהורגלנו בה. מי שהתחיל במסע, מי שיצא מאור כשדים במטרה ברורה "ללכת ארצה כנען" הוא תרח, שהחליט משום מה להשתקע בחרן ולא להמשיך במסע לארץ כנען והדבר לא צריך להפתיע. ראשית, כך הוא טבעם של נוסעי מסעות ומהגרים מאז ועד היום. מתכננים לצאת ליעד מסוים ובסוף משתקעים במקום אחר בדרך. שנית, תרח ומשפחתו הם מצאצאי שם וכבר שורטטו גבולות בני נח בפרק י בספר בראשית ושם נאמר בפירוש שארץ כנען ניתנה לבני חם, ככתוב: "ויהי גבול הפנעני מצידן באכה גררה עד עזה באכה סדמה ועמרה ואדמה וצבים עד לשע". אפשר שחון הייתה הקצה המערבי של משפחת בני שם. אבל אז בא פסוק א בראש פרק יב ומתאר מסע חדש/ישן של אברהם בלי תרח (אבל עם לוט אחיינו בן הרן אחיו). ואם נלך אחורה לתחילת המסע מאור כשדים, שים לב מי נעדר? נחור, האח הגדול. היכן הוא?

³ שני ה"לך לך" הם כמובן זה שבראש פרשת לך לך "אל הארץ אשר אראך" וזה שבסיפור העקדה בפרשת וירא: "לך לך אל ארץ המוריה". והמדרש שם מכריע שהשנייה, זו של העקדה היא החביבה יותר. אבל אנחנו מבקשים להראות שהיו שני "לך לך" כבר בתחילת פרשת לך לך, כבר במסע הראשון של אברהם לארץ כנען. כך לפחות עפ"י המדרשים ורש"י.

⁴ מדינה, מחוז, עיר של שלטון.

⁵ "בית אביך" אינו זקוק לפירוש. "בית אביך" זה "בית אביך" - משפחתך הגרעינית, שהרי במקרא נקראת המשפחה בית אב. ראו רש"י על הפסוק: "מארצך - והלא כבר יצא משם עם אביו ובא עד לחרן, אלא כך אמר לו: התרחק עוד משם וצא מבית אביך". תנתנת כעת אברהם ממשפחתך הקרובה ביותר ומאביך כפשוטו.

⁶ כיבוד אב ואם היא נורמה שהייתה מקובלת מאד על כלל תרבויות אותה העת ויש לחשוש מלעז על אברהם. ולהלן במדרש, לא רק לעז אלא חשש מחילול שם שמים. ראו במתן תורה תגובת הגויים על הדיבר הרביעי ("לכבוד עצמו הוא דורש", קידושין לא ע"א). וסיפורים בחז"ל בשבחים של גויים שקיימו מצוות כיבוד אב ואם (הגוי באשקלון, דמא בן נתניה, אבנימוס הגרדי, עשו).

⁷ שישים שנה לפי חשבון שעושה רש"י על בסיס המקרא או שישים וחמש כאן (עפ"י סדר עולם רבה), יוצא שתרח האריך לחיות שנים רבות לאחר שאברהם יצא לארץ כנען. לפי חשבונות אלה, אברהם קבר את תרח אביו שנתיים לפני שקבר את שרה. ראה בראשית רבה נח ה ששלושה אירועים קרו לאברהם בפרק זמן קצר: עקידת יצחק בנו, מות תרח אביו ומות שרה אשתו.

⁸ אפשרות אחת היא לומר שתרח היה רשע ולפיכך עוד בחייו נקרא "מת". (רשעים בחייהם נקראים מתים, צדיקים במותם נקראים חיים, ברכות יח ע"ב). אך המדרש ממשיך לדרשה שנייה ומעורר את הנושא של מצוות כיבוד אב ואם של אברהם לתרח אביו. ראו גם פסיקתא זוטרותא (לקח טוב) בראשית יב א שמסביר שתרח מת בגלל הפרידה מאברהם: "ועוד לפי שנפרד ממנו אברהם כאילו מת, ולכן כתוב וימת תרח".

שהיה אברהם אבינו מיוחד ואומר: אצא ויהיו מחללים בי שם שמים ואומרים: הניח אביו והלך לו לעת זקנתו!⁹ אמר לו הקב"ה: "לך־לך" - "לך־לך" אני פוטר מכיבוד אב ואם¹⁰ ואין אני פוטר לאַחַר מכיבוד אב ואם.¹¹ ולא עוד, אלא שאני מקדים מיתתו ליציאתך, בתחילה: "וימת תרח בחרן" ואח"כ: "ויאמר ה' אל אברם לך לך".¹²

שכל טוב (בובר) שמות פרשת בא פרק יב – פעמיים יצא אברהם מחרן לארץ כנען

דתיניא בסדר עולם (רבה): אברהם אבינו היה כשנידבר עמו הקב"ה תחילה, בן שבעים שנה. פירוש, היינו כשאמר לו: "לך לך מארצך" (בראשית יב א). ובאותו הפרק נידבר עמו בין הבתרים באותו שנה, ואח"כ חזר לחרן ועשה שם חמש שנים... והחזיר את אביו בתשובה והניח את אביו ויצא מחרן בשנה החמישית לחזירתו שם.¹³

חזקוני בראשית טו ח פרשת לך לך – היפוך סדר הדברים בברית בין הבתרים

"ויאמר אליו אני ה'... ונקראת פרשת ברית בין הבתרים ומוקדמת היא לפרשה שלמעלה דאחר הדברים האלה חמש שנים... נמצא אברהם בן שבעים שנה בזמן ברית בין הבתרים שהיה כשיצא מחרן פעם ראשונה, וכשאמר לו פרשה של אחר הדברים האלה היה בן חמש ושבעים שנה... אלא אין מוקדם ומאוחר בתורה.¹⁴

וַיְהִי אַחֲרֵי הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וַיֵּגַד לְאַבְרָהָם לְאָמְרוֹ הִנֵּה יֵלֵךְ מִלְכָּה גַם הוּא בָּנִים לְנַחֲוֹר אַחִיךָ: אֵת עוֹץ בְּכָרוֹ וְאֵת בּוֹז אַחִיו וְאֵת קַמּוּאֵל אֲבִי אַרְם: וְאֵת פְּשֵׁד וְאֵת חִזּוֹ וְאֵת פִּלְדֵּשׁ וְאֵת יִדְלָף וְאֵת בְּתוּאֵל: וּבְתוּאֵל יֵלֵד אֵת רַבְקָה שְׁמֵנָה אֵלֶּה יֵלֵךְ מִלְכָּה לְנַחֲוֹר אַחִי אַבְרָהָם: וּפִילְגֶשׁוּ וְשִׁמְהָ רְאוּמָה וְיִתְלָד גַּם הוּא אֵת טֶבַח וְאֵת גַּחַם וְאֵת תַּחַשׁ וְאֵת מַעֲכָה: (בראשית כב כ-כד).¹⁵

⁹ ראה פירוש רד"ק בראשית יב ד: "וילך אברם כאשר דבר אתו ה' - ... והניח אביו שם, אולי נתעכב עמו שם ימים לפתותו, אולי ילך עמו ולא רצה. והניחו (אברהם) ויצא".

¹⁰ עפ"י הגמרא בבא בתרא צא ע"א, שם אמו של אברהם היא: אמתלאי בת כרנבו, ועפ"י פרקי דרבי אליעזר פרק כו שמה היה עתדיי. ואין אנו יודעים פרטים אודות אמו של אברהם: כמה היו שנות חייה וכו'.

¹¹ יהיו מי שיאמרו שהכוונה לאחרים שאינם בסיטואציה ובדילמה של אברהם ויהיו מי שיאמרו שרק לאברהם ניתן פטור כזה ולאחרים שיהיו בקונפליקט דומה, לא יהיה פטור מכיבוד אב ואם.

¹² עפ"י דרשה זו, אברהם אמנם מקבל מהקב"ה פטור מכיבוד אב ואם והיתר להשאיר את אביו בחרן, על מנת להמשיך במסעו לארץ כנען, אבל יש כאן בעיה קשה שגובלת בחילול שם שמים ועד כדי כך שהתורה משנה את סדר האירועים! (והקריאה בתורה והחלוקה לפרקים תומכים בשינוי זה). להלכה, ראו רמב"ם הלכות ממרים פרק ה הלכה יא, שו"ע יורה דעה הלכות כבוד אב ואם סימן רמא. ראה גם בן איש חי שנה שניה פרשת שופטים: "מצות כיבוד אב ואם ומוראן... הנה עוד ימצא בה האדם טעם חזק וגדול בחיוב שלה, ע"פ השכל וע"פ נימוס העולם ודרך ארץ אשר נמצא אצל כל מין דת ודת אשר לא מישראל המה... כלומר דבר זה לאו דווקא מדברי תורה ודברי חכמים תלמד אותו, אלא צא וראה בדתות אחרים ותלמד כמה ראוי אתה להיזהר בדבר זה". אברהם כנושא האמונה באל אחד לא יכול להתנתק מנימוסי העולם ודרך ארץ הכלליים, אחרת יאמרו כל הגרים והמצטרפים אליו, כלשון הרמב"ם: "באנו מקדושה חמורה לקדושה קלה!". כלומר, כשהיינו גויים הקפדנו מאד על כיבוד אב ואם ועכשיו שאברהם גייר אותנו, יש מקרים בהם אנו פטורים מכיבוד אב ואם - ירדנו מקדושה חמורה לקדושה קלה.

¹³ יש שתי שיטות בן כמה היה אברהם כאשר יצא מחרן לארץ כנען וכמה שנים חי תרח בלי אברהם: שישים - אם אברהם יצא מחרן בגיל שבעים וחמש (כפשט הפסוקים, וכפי רש"י לעיל פרשת נח), או שישים וחמש - אם אברהם יצא מחרן בגיל שבעים (כפי שיטת סדר עולם רבה פרק א ובראשית רבה לט ז לעיל). מה נעשה עם חמש שנים הפרש? הפתרון שמציע סדר עולם רבה בפרק א הוא שאברהם יצא פעמיים מחרן! יצא בגיל שבעים, חזר לאחר שנה לחרן להחזיר את אביו בתשובה (אולי לנסות לשכנע אותו להצטרף אליו), ויצא שוב חזרה לארץ כנען בגיל שבעים וחמש. חזרה זו של אברהם לחרן לאחר ברית בין הבתרים, ההבטחה על הארץ, חזון הגלות (למצרים) וההבטחה: "ואתה תבוא אל אבותיך בשלום", יש בה יותר מרמז לאברהם: לך תבקר את אבותיך שהשארית בחרן וראה את שלומם. ראה שוב פסיקתא זוטרתא לעיל שתרח נחשב כמת בגלל הפרידה מאברהם: "לפי שנפרד ממנו אברהם כאילו מת". האם חוץ מלבקר את אבא תרח וחוץ מלהחזיר אותו בתשובה, ולקיים מצוות כיבוד אב ואם במשך חמש שנים, ניסה אברהם גם לקחת אותו איתו לארץ כנען? האם היה תרח זקן מדי להמשיך המסע בו התחיל? האם הבינו הבן והאב בחמש שנים אלה שדרכיהם נפרדו לבלי שוב וכל אחד נשאר ויישאר בדרכו? סתם המדרש ולא פירט שהרי עיקר מענייניו הם בהחזרת תרח בתשובה ושאברהם, שהאריך עוד שנים הרבה אחרי כן (ועדיין לא היה לו בן), התפייס עם אביו ונפרד פעם שנייה מהעולם הישן שלו ואולי גם נמנע חילול שם שמים כשראו הבריות שאברהם חזר וניסה לדבר על לב אביו.

¹⁴ פירוש חזקוני הולך צעד גדול בנתיב שסלל סדר עולם רבה והופך את סדר הפסוקים בפרק טו בפרשה, בהתבסס על החשבון שאברהם יצא מחרן פעמיים. ברית בין הבתרים ושאלת/בקשת אברהם על ירושת הארץ "במה אדע": פסוקים ז עד סוף פרק טו, אירעו בתחילת חמש השנים האלה, סמוך לכניסתו הראשונה של אברהם לארץ. לאחריה חזר אברהם לחרן על מנת לשכנע את תרח לבוא איתו לארץ כנען שהובטחה לו. משלא הצליח אברהם לשכנע את תרח להצטרף אליו, חזר לארץ כנען כשהוא מהרהר בדרך: מה תועיל לי ברכת הארץ אם אין לי בן יורש. או אז אירע המסופר בפסוקים א-ו של פרק טו. כל זה מנקה כל חשד שבאמירת אברהם: "במה אדע כי אירשנה" היה איזה שהוא פגם - נושא עליו הרחבנו בדברינו **במה אדע כי אירשנה - האם חטא אברהם?** בפרשה זו. מה שחשוב לנו כאן הוא שחזרתו של אברהם לחרן ויציאתו ממנה פעמיים בדרכו לארץ, יסודה אמנם במצוות כיבוד אב ואם אבל תוצאתה היא מתן פרספקטיבה חשובה לאברהם עצמו על מסעו זה.

¹⁵ בפסוקים אלה מסתיימת פרשת וירא וסיפור העקידה החותם אותה. יש כאן מעין 'נפילת מתח' אחרי הדרמה הגדולה של סיפור העקידה. כנגד: "וַיְהִי אַחֲרֵי הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וְהָאֱלֹהִים נָסָה אֶת אַבְרָהָם", עומד: "וַיְהִי אַחֲרֵי הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וַיֵּגַד לְאַבְרָהָם לְאָמְרוֹ הִנֵּה יֵלֵךְ מִלְכָּה גַם הוּא בָּנִים לְנַחֲוֹר אַחִיךָ", איזה ניגוד! מה פשר פרשה קטנה זו אחרי סיפור העקידה? זאת ועוד, בקריאת התורה הקדומה בארץ ישראל בה המשיכו לתוך פרשת חיי שרה: מות שרה וקניית מערת המכפלה, השתרבבה 'פרשה קטנה זו' בין שני סיפורים מרכזיים שיש ביניהם רצף מתבקש. ראה דברינו **חיי שרה - מחיר העקידה**. מה פשר פרשת 'בית נחור' בין 'הסיפורים

פירוש רא"ם (רבי אליהו מזרחי) על רש"י, בראשית פרק יב

... שמפני שאברהם אבינו עליו השלום בצאתו מחרן, עדיין היה נחור אחיו באור כשדים, שלא לקח תרח רק את אברם בנו ואת לוט בן בנו ויצאו אתם מאור כשדים, ולא ידע שכאשר נשאר אביו לבדו בחרן אחרי צאתו משם, קם נחור והלך בחרן לעשות חברה לאביו.¹⁶

בראשית רבה נח ה פרשת חיי שרה – אברהם קובר את תרח ואת שרה

"ויבא אברהם לספוד לשרה" (בראשית כג ב). מהיכן בא? רבי לוי אמר: מקבורתו של תרח לשרה בא. אמר לו ר' יוסי: והלא קבורתו של תרח קדמה לקבורתו של שרה שתי שנים? אלא מהיכן בא? מהר המוריה. ומתה שרה מאותו צער לפיכך נסמכה עקידה ל"ויהיו חיי שרה".¹⁷

כי אל ארצי ואל מולדתי תלך ולקחת אשה לבני ליצחק: ... ויאמר אליו אברהם השמר לך פן תשיב את בני שמה: ה' אלהי השמים אשר לקחני מבית אבי ומארץ מולדתי ואשר דבר לי ואשר נשבע לי לאמר לזרעך אתן את הארץ הזאת הוא ישלח מלאכיו לפניך ולקחת אשה לבני משם: (בראשית כד פסוקים ד-ז).¹⁸ ויקח העבד עשרה גמלים מגמלי אדניו וילך וכל טוב אדניו בידו ויקם וילך אל ארם נהרים אל עיר נחור: (בראשית כד פסוק י).¹⁹

בראשית רבה לח יב, ל ד) פרשת נח, - אברהם מתאחד עם תרח אביו בעולם האמת

"ואלה תולדות תרח תרח הוליד את אברם וגו'". א"ר אבא בר כהנא: כל מי שנכפל שמו, יש לו חלק לעולם הזה ולעולם הבא. השיבו לו: והכתיב: "אלה תולדות תרח תרח", יש לו בעולם הזה ויש לו לעולם הבא? אתמהא! אמר להם: אף היא אינה שבירה, שאמר ר' יודן משום ר' אבא בר כהנא: "ואתה תבוא אל אבותיך בשלום" (בראשית טו טו), בישרו שיש לאביו חלק לעולם הבא.²⁰

הגדולים' שלפניה ולאחריה? ואם תאמר עניין אחר הוא ואין לו כל קשר לעקידה שהרי "אין מוקדם ומאוחר בתורה", למה בקריאת התורה ביום שני של ראש השנה, בה סיפור העקידה הוא נושא הקריאה המרכזי, אנו ממשיכים ו"מקנחים" את סיפור מסירות הנפש של יצחק ואברהם בפסוק: "ופילגשו ושממה ראומה ותלד גם הוא את טבח ואת גחם ואת תחש ואת מעכה"! לנושא בית נחור הקדשנו גיליון מיוחד בפרשת וירא, וכאן נביא רק את הדרוש לנושא דף זה.

¹⁶ פירוש זה של הרא"ם על רש"י מנסה להסביר את אי אזכור נחור אחיו הבכור של אברהם ביציאת תרח למסעו "ארצה כנען" (הפסוקים שהבאנו בראש הדף) אל מול אזכורם בארם נהריים היא חרן הן אצל אליעזר בפרשת חיי שרה, והן אצל יעקב בפרשת ויצא. הכיצד מצויים נחור ומשפחתו בארם נהריים היא חרן (שמכונה בפסוק "עיר נחור")? כיצד ומתי ומדוע עברו לשם אחרי שלתחילת המסע לא הצטרפו? ותשובתו היא שכאשר יצא אברהם ארצה כנען והשאיר את תרח אביו מאחור, שמע על כך נחור "והלך בחרן לעשות חברה לאביו". ונראה שכבר קדם לרא"ם פירוש אבן עזרא בפירושו לבראשית יא כו מעלה את האפשרות שנחור בא אל חרן "אחר אביו". אבל גם האזכור של רבקה בפסוקים אלה, כפי שמציינים המדרשים והפרשנים הקלאסיים, הוא חשוב. בבית זה גדלה רבקה, נכדת נחור, ולומדת הלכות כיבוד אב ואם.

¹⁷ בשנות 135-138 לחיי אברהם הוא חווה שלושה אירועים בהפרש קרוב של שנתיים שלוש: העקידה, מות תרח אביו ופטירתה של שרה. עפ"י ר' לוי נראה שסדר האירועים היה: עקידה, מות תרח, מות שרה – מכמעט מות בנו עובר אברהם למות אביו ומשם למותה של שרה אשתו שהיא אחיינית ונכדת אביו. עפ"י שיטת ר' יוסי הסדר הוא: קבורת תרח, הציווי להעלות את בנו לעולה, ומות שרה – אחרי שנפרד פעם שלישית וסופית מאביו מצטווה אברהם להעלות את בנו לעולה. הבן ניצל, אבל הרעיה נפטרה. ראה דבריו מות שרה – מחיר העקידה בפרשת חיי שרה. נשאיר לשואבי המים לדון איזה צירוף הוא יותר מסעיר ומרגש עבור אברהם ואם 'מקבץ' אירועים אלה בפרק זמן קצר יחסית קשור בהחלטה שקיבל אברהם להעדיף את ההליכה לארץ על פני כיבוד אב (אברהם קיבל אמנם פטור ממצוות כיבוד אב ואם, אבל יש לזה 'מח'). אנחנו נתמקד בנושא אחר שנגזר מהמדרש הנ"ל.

¹⁸ לאור מדרש בראשית רבה הקודם, מקבלים דברים אלה של אברהם משקל נוסף. אברהם ביקר פעם נוספת בחרן כאשר בא ללוות את אביו בדרכו האחרונה ומן הסתם שהה שם זמן נוסף עם נחור אחיו הבכור והתוודע מחדש למשפחתו אשר בחרן (אולי גם הבחין ברבקה נכדתו של נחור ושם עינו עליה). לא בכדי שולח אברהם לשם את עבדו לחפש אישה ליצחק בנו. גם אחרי שישם שנה של מגורים בארץ כנען ופרידה ממשפחתו, עדיין הוא מכנה אותם "ארצי, בית אבי, מולדת" (העבד בנאומו מוסיף גם "משפחתי"). ולא בכדי התנאי המרכזי של אישה ליצחק הוא נכונותה לעשות מסע דומה לזה שעשה אברהם ולהתחבר אל הבטחת הזרע והארץ. ושבתם של בתואל ולבן ששאלו את רבקה והיא הסכימה ושילחה בכבוד ולא התעוררה שם בעיית כיבוד אב ואם.

¹⁹ בציווי של אברהם לעבד לא נזכר המקום אליו הוא נשלח, רק "ארצי ומולדת". אבל סביר להניח שזו הייתה הנחיית אברהם ללכת לחרן למקום בו נפרד ממשפחתו שלוש פעמים ושעדיין הוא מחשיב כאמור כ"ארצי, מולדתי ובית אבי" (למרות ציווי הקב"ה: "לך לך מארצך וממולדתך ומבית אביך"). אבל הכתוב מספר לנו שהעבד לא הלך אל "ארם נהריים" גרידא, אלא אל "ארם נהריים אל עיר נחור". מי הוא שהכתיר את "ארם נהריים" כעירו של נחור? (השווה עם הגעתו של יעקב לחרן שהוא שואל: "הידעתם את לבן בן נחור"?). כאן באנו למחלוקת המפרשים אם "עיר נחור" והיעד אליו שלח אברהם את העבד היא בעצם אור כשדים ששם נפרד אברהם מנחור כאשר יצא עם תרח אביו בתחילת המסע (רד"ק בראשית כד ז), או שהיא העיר חרן כשיטת רמב"ן (בראשית יא כח). מהמדרשים לעיל נראה שהמפגש של אברהם עם נחור בחרן, כשנודע לו שנחור בא לסעוד את אביו תרח לעת זקנתו, וכאשר ברו יחד בקבורת תרח – הוא שקבע את התואר "עיר נחור" לחרן היא ארם נהריים. ואגב נזכיר שנחור הוא גם שם אביו של תרח. נחור אחי אברהם נושא את שם הסבא של שניהם. וזה אגב אחד האירועים הראשונים במקרא, אם לא הראשון, של קריאת שם ילד כשם סבא שלו.

²⁰ בעיצומו של החיזיון בברית בין הבתרים בו צופה אברהם בעתיד הדורות הבאים ממנו: שעבוד מצרים, היציאה משם והחזרה לארץ כאשר יושלם עוון האמורי, מוסט הזרקור אחורה, אל שורשיו של אברהם ותרח אביו. אתה אברהם, לא תהיה בשעבוד. אתה תמות

שבת שלום מחלקי המים

מים אחרונים 1: יש עוד פרידות בנים מאבותם בספר בראשית, כגון יעקב מיצחק ויוסף מיעקב. ראו פירוש רבי בחיי בן אשר (בראשית כ ה, לז לד) שיעקב נענש בריחוק מיוסף כ"ב שנים בהם לא היה יכול לכבדו, בשל הריחוק שלו מיצחק אביו שמנע ממנו קיום מצוות כיבוד אב ואם במשך כ"ב שנים. אך שם זה אי קיום כיבוד אב ואם בשל יציאה מן הארץ ואילו אצל אברהם אי קיון מצוות כיבוד אב ואם היה בשל העלייה לארץ.

מים אחרונים 2: ובני בניו של אברהם אבינו יקבלו את התורה ובה עשרת הדברים ובהם הדיבר הרביעי: "כַּבֵּד אֶת אָבִיךָ וְאֶת אִמְךָ לְמַעַן יֵאָרְכוּן יְמֶיךָ עַל הָאָדָמָה אֲשֶׁר ה' אֱלֹהֶיךָ נָתַן לְךָ". ציווי שהיה בעימות אל מול המסע אל הארץ, הפוך לציווי של השלמה ומלאות שבזכותו יזכו לאריכות ימים בארץ – לקיום הבטחת הזרע והארץ שניתנה לאברהם.

בשיבה טובה ותבוא בשלום אל אבותיך, אותם השארת בחרן, ותתאחד מחדש עם שורשיך. אם מותר לחבר מדרש עם מדרש בראשית רבה לט ז לעיל שמעורר את כל הנושא של כיבוד אב ואם, אפשר שיש כאן גם השלמה עם אי קיום מצוות כיבוד אב ואם של אברהם שראינו לעיל. אברהם מתאחד עם תרח אביו בעולם האמת. מדרשים אחרים, לקחו את המוטיב שמציג מדרש בראשית רבה לכיוונים פחות מחמיאים לתרח, אותם הבאנו בדברינו [תרח סבנו](#). אך כאן נקצר ונישאר עם טעם טוב. אברהם שנאלץ בחייו לבחור בין מצוות "לך לך אל הארץ אשר אראך" לבין מצוות כיבוד אב ואם, מתאחד עם תרח אביו בעולם האמת.